

10.01.05
NESTK.

Blauwe Klauwer 8(3):26-27,
1982

DE NESTKAST-RESULTATEN VAN KONINGSHOF IN 1982

J. Wouters

De voorjaarsschoonmaak in maart leverde meteen al de verrassing van het broedseizoen 1982, maar daarover straks meer. Er werden 3 nestkastcontroles gehouden nl. op 6 en 27 mei en 17 juni. Hierbij werden alle kastjes op een avond gecontroleerd. De vaste nestkastengroep was hierbij steeds aanwezig en ook enkele nieuwe leden kwamen eens een kijkje nemen.

De resultaten van de controles zijn samengevat in tabel 1. Daarbij zijn de broedsels van 6 en de meeste van 27 mei als eerste broedsel beschouwd. Maar sommige Koolmezen bleken toen al voor de tweede keer begonnen te zijn. De broedsels van 17 juni zijn als tweede broedsels in de tabel verwerkt.

TABEL 1: Totale resultaten van de nestkastencontroles op Koningshof te Veldhoven in 1982.

SOORT	1e BROEDSEL	2e BROEDSEL	TOTAAL
Koolmees	50	21	71
Pimpelmees	14	-	14
Bonte Vliegenvanger	3	-	3
Kauw	3	-	3
Zwarte Mees	1	1	2
Gekraagde Roodstaart	1	-	1
Kuifmees	1	-	1
Huismus	1	-	1
Holenduif	-	1	1
Bosuil	1	-	1
totaal aantal broedsels			98
nest van Eekhoorn			6
niet gebruikte kasten			29
nest in aanbouw			5
			138
twee keer gebruikte kasten			19
Totaal aantal kasten			119
Verlaten/geplunderd			5

Het totaal aantal broedsels lag duidelijk hoger dan in 1981 (78) en benaderde het aantal van het topjaar 1980 (105). Deze toename komt geheel voor rekening van de Koolmees die dit jaar weer veel tweede broedsels had maar ook een recordaantal eerste broedsels. De stand van de Koolmees is dus weer gestegen ondanks mijn voor-spelling in het nestkastenverslag van 1981.

Uit Tabel 2 (zie volgende bladzijde) blijkt dat het aandeel van de Koolmees in het totaal aantal broedsels de laatste 5 jaar vrijwel is verdubbeld. Dit betekent dat andere soorten terrein hebben verloren. Dat klopt voor bv. de Ringmus die in 1982 niet in de nestkastjes broedde en de Gekraagde Roodstaart die slechts met 1 broedpaar aanwezig was. Toch is het aantal broedsels van andere soorten dan Koolmees, Pimpelmees en Ringmus betrekkelijk konstant gebleven. Daar blijft dus plaats voor. Waarschijnlijk zal het aantal broedsels van de Koolmees in 1983 wel wat lager

mossel- of kokkeleTERS. Maar behalve het dieet speelt ook de leeftijd een rol. Zo was onder de mosseleTERS de verdwijningskans van onvolwassene twee keer zo groot als van adulte Scholeksters.

Men kan aannemen dat van de verdwenen exemplaren de meeste zijn dood gegaan want slechts 8% van de verdwenen onvolwassene en 3% van de verdwenen volwassene werden ergens anders levend waargenomen.

De sterfte gedurende de winter is erg klein: slechts 1,5% bij de volwassene. De rest van de sterfte treed op terwijl de vogels niet in het overwinteringsgebied zijn, dus op de trek of in het broedgebied. De wintersterfte bij de jonge Scholeksters is groter nl 12%. Dit kan een voedselkwestie zijn.. Jonge Scholeksters zijn namelijk duidelijk lichter dan onvolwassen of volwassen vogels. Ze eten ook nog geen mosselen omdat ze nog geen vast plekje op een mosselbank hebben kunnen veroveren.

Al met al treedt er in normale winters zo weinig sterfte op onder de Scholeksters die aan de Exe-monding overwinteren dat daardoor de aantallen nauwelijks beïnvloed worden. Belangrijker is de sterfte in de broedgebieden van deze vogels: Nederland, Noorwegen en Schotland.

Tijdens het schrijven van dit stuk is het novembernummer van Bird Study aangekomen en daar staat toevallig een artikeltje in wat nog een kleine aanvulling geeft op het voorafgaande.

Het gaat namelijk over de sterfte van Scholeksters en Tureluurs door verhongering gedurende strenge koude. Uit het onderzoek van doodgevonden vogels in 1979 en 1982 blijkt dat ze eerst hun vetvoorraad verbruiken en dan overgaan op het verbranden van de eiwitten in de borstspieren. Nu blijkt dat kleine exemplaren na het verbruiken van het vet eerder sterven, dus met nog grotere borstspieren dan grotere vogels. Dit komt omdat ze een grotere energiebehoefte hebben maar hierin waarschijnlijk niet snel genoeg kunnen voorzien met de verbranding van spiereiwitten. Grotere vogels hebben een lagere energiebehoefte, omdat ze relatief een kleinere oppervlakte hebben, en bij hen levert de eiwitverbranding wel genoeg op. Dit is dan een verklaring voor de grotere wintersterfte onder de jonge Scholeksters, die immers lichter zijn dan volwassene.

j.w.

zijn, maar een hoge Koolmezen-stand is nu eenmaal het gevolg van het ophangen van nestkasten.

TABEL 2: Aandeel van de Koolmees in het totaal aantal broedsels op Koningshof gedurende de laatste 5 jaar.

Jaar	'78	'79	'80	'81	'82
Totaal aantal broedsels	72	73	105	78	98
Totaal aantal Koolmees	27	41	63	47	71
Percentage Koolmees	37,5	56	60	60	72

Het blijkt dat het vergelijken van gegevens uit verschillende jaren pas duidelijk maakt wat voor trends er zitten in de aantallen broedvogels van de nestkasten. Ik heb nu 5 jaar de kasten op Koningshof gecontroleerd volgens dezelfde methode. Ook heb ik nog de gegevens van de jaren daarvoor vanaf 1969. Ik wil in een apart artikel in de Blauwe Klauwier eens een overzicht geven van deze hele periode en proberen daaraan wat conclusies te verbinden. Dat houden we dus tegoed. Terug naar de gegevens van 1982.

De komst van de Bosuil was het opmerkelijkste feit van dit broedseizoen. Sinds het begin van de waarnemingen in 1969 was deze soort nog nooit op Koningshof in de nestkasten aangetroffen. Het verraste ons dan ook toen bij de schoonmaakronde in maart uit een van de "uilenkasten"- waar in de 5 jaar dat ze er hangt alleen nog maar Holenduiven hebben gebroed - een Bosuil wegvloog. Zij bleek 1 ei te hebben. Toch had ik de vestiging wel in een van de komende jaren verwacht, gezien de duidelijke uitbreiding van de Bosuilenpopulatie in ons werkgebied de laatste jaren. Maar de ijverige uilenluisteraars in onze werkgroep hadden nog geen Bosuil gehoord op Koningshof. Helaas is het twijfelachtig of het broedsel een succes is geworden want bij de 1e controle in mei troffen we in die kast een Kauw aan op 3 eieren. De deksel van de nestkast lag er niet helemaal goed op, wat zou kunnen wijzen op verstoring door mensen waarna de Kauw zich gevestigd kan hebben. Ook bij de tweede controle leek de kast weer door derden bezocht te zijn. We zullen proberen hiertegen maatregelen te nemen.

Een ander opmerkelijk feit was de uitbreiding van de Kauw die zich vorig jaar pas vestigde in onze kasten. Dit jaar waren al 3 paar aanwezig waarmee de voor hen geschikte kasten allemaal bezet waren. Dit is ten koste van de Holenduif gegaan die nu pas na het uitvliegen van de Kauwen aan de slag kon.

De Bonte Vliegenvanger was weer met 3 paar aanwezig tegen 2 in 1981 en handhaafde zich dus goed. Met de Gekraagde Roodstaart gaat het slechter. Ik weet niet hoe dit landelijk lag dit jaar maar het lijkt er haast op dat de Gekraagde Roodstaart weer een inzinking beleeft zoals aan het eind van de 60-er jaren.

Al met al bood 1982 weer voldoende verrassingen en roept het weer genoeg vragen op om uit te zien naar het volgende broedseizoen. Als je belangstelling hebt om eens mee te gaan met schoonmaak en/of controles dan ben je van harte welkom. Op de vergaderingen zullen de data en tijden worden aangekondigd.

Literatuur: De Blauwe Klauwier '79:1, '80:2, '81:1, '82:1

Jan Wouters